

DUMORT. Fl. Belg. 18, 1827. — *Tiniaria dumetorum* (L.) OPIZ Sezn. Rostl. Květ. Čes. 98, 1852.

EXSİKÁTY: PETRAK Fl. Bohem. Morav., no 148. — TAUSCH Herb. Fl. Bohem., no 1297. — Extra fines: Fl. Bavar. Exs., no 1734. — Fl. Raet. Exs., no 1135. — Fl. Rom. Exs., no 1210. — Fl. Siles. Exs., no 930.

Jednoleté byliny s kulovým kořenem. Lodyhy ovíjivé, pravotočivé, (40-)50-120(-300) cm dl., větvené, ± oblé, hladké. Čepel listů v obrysu trojúhelníkovitá, na bázi hluboce srdčitá až střelovitá, 2-8(-12) cm dl., 1-5(-7) cm šir., s laloky špičatými, tupými až zaokrouhlenými; na vrcholu špičatá až dlouze zašpičatělá, botky krátké, ± 4 mm dl., lysé, řapík 1-3 cm dl. Květy v 2-5květých svazečcích, uspořádaných do řídkých koncových nebo úžlabních zdánlivých hroznů delších než listy, vzácněji jen úžlabní svazečky. Květy ± 3 mm dl., okvěti do 1/2 srostlé, s 5 cípy, na vnější straně zelenavými, nežláznatými, na vnitřní straně bělavými, s vnějšími cípy křídlatými, po odkvětu se bělavá křídla nápadně zvětšují (1,0-1,5 mm dl.); květní stopky ± zděli okvěti. Nažky 3hranné, 2,5-3,5(-4,0) mm dl., 1,8-2,0(-2,5) mm šir., černé, lesklé, hladké, zcela zakryté zvětšeným až 1 cm dl. křídlatým okvětem. VI-IX. Tf.

2n = 20 (ČSR: 9. Dol. Povlt.)

Ekologie a cenologie: Lužní lesy, pobřežní křoviny v údolí vodních toků, vlhké křoviny v obcích a jejich okolí, vzácněji na okraji lesů v akátinách a světlých lesích, při komunikacích apod. Roste především na vlhkých až mírně vysychavých půdách různého složení. Nejčastěji ve společenstvech třídy *Galio-Urticea* (diagnostický druh svazu *Senecion fluvialis*), svazu *Alno-Ulmion* a řádu *Prunetalia*.

Rozšíření v ČSR: Rozšíření na našem území nerovnoměrné. V teplejších oblastech hojně až roztroušeně (např. Polabí). V mezofytiku roztroušeně až vzácně; vyskytuje se zde převážně v porůčí řek a větších potoků (např. v údolí Labe, Vltavy, Berounky, Ohře, Moravy, Odry apod.), zatímco na plošinách nebo hřebenech mezi toky chybí nebo je velmi vzácný (např. z., jz., j. Čechy). V oreofytiku neroste nebo ojediněle proniká na příhodná stanoviště v nejnižších polohách (max.: Bělá pod Pradědem, ca 800 m). — Mapy: SLAVÍK FKS 1986: 168.

10. *Reynoutria* HOUTT. — křídlatka

Reynoutria HOUTTUYN Natuur. Hist. 2/8: 639-640, 1777. — Syn.: *Pleuropterus* TURCZ. Bull. Soc. Imp. Natur. Moscou 1: 587, 1848 p. p. — *Polygonum* L. sect. *Pleuropterus* (TURCZ.) BENTHAM et HOOKER f. Gen. Pl. 3: 99, 1880 p. p. — *P. sect. Reynoutria* (HOUTT.) NAKAI Bot. Mag., Tokyo, 23: 377, 1909.

Celkové rozšíření: Evropa (kromě s. oblasti), mírné pásmo Asie nesouvisle až po Tichý oceán, Malá Asie, Přední Asie, Afghánistán, s. Čína, zavlečený a zdomácnělý v Severní Americe. — Mapy: MEUSEL et al. 1965: 131; AFE 1979: 33.

3. *Fallopia aubertii* (L. HENRY) HOLUB — opletka čínská Tab. 87/2

Fallopia aubertii (L. HENRY) HOLUB Folia Geobot. Phytotax. 6: 176, 1976. — Syn.: *Polygonum aubertii* L. HENRY Rev. Hortic. 79: 82-83, 1907. — *P. baldschuanicum* auct. fl. europ. non REGEL.

Dřevité, lysé, ovíjivé liány až 6 m dl., s bohatě vyvinutým kořenovým systémem. Čepel listů kopinatá až trojúhelníkovitá, na bázi klínovitě zúžená až hluboce srdčitá nebo střelovitá, 2-7(-10) cm dl., 2-3(-4) cm šir., často mírně zvlněná; řapík 2-4 cm dl. Květenství bohatá lata svazečků (až 50 cm dl.). Květy 5-10 mm dl. Okvěti zpočátku bílé, později růžovějící, nitky tyčinek na bázi krátce chlupaté. Nažky 3hranné, 3,0-4,0(-4,5) mm dl., 2,0-2,5 mm šir., černé, lesklé, obalené zvětšeným, nápadně křídlatým okvětem. VII-X. Ff.

2n = 20 (extra fines)

Často pěstovaná liána v parcích, na plotech zahrad a zahrádek. Mnohdy zplaňuje (např. Praha, Křivoklát, Mladá Boleslav, Nymburk, Kolín, Brno, Břeclav). Původem z Dálného Východu.

Poznámka: S druhem *F. aubertii* byl v Evropě omylem zaměňován endemický druh pamiro-altajské oblasti *Polygonum baldschuanicum* RYEL.

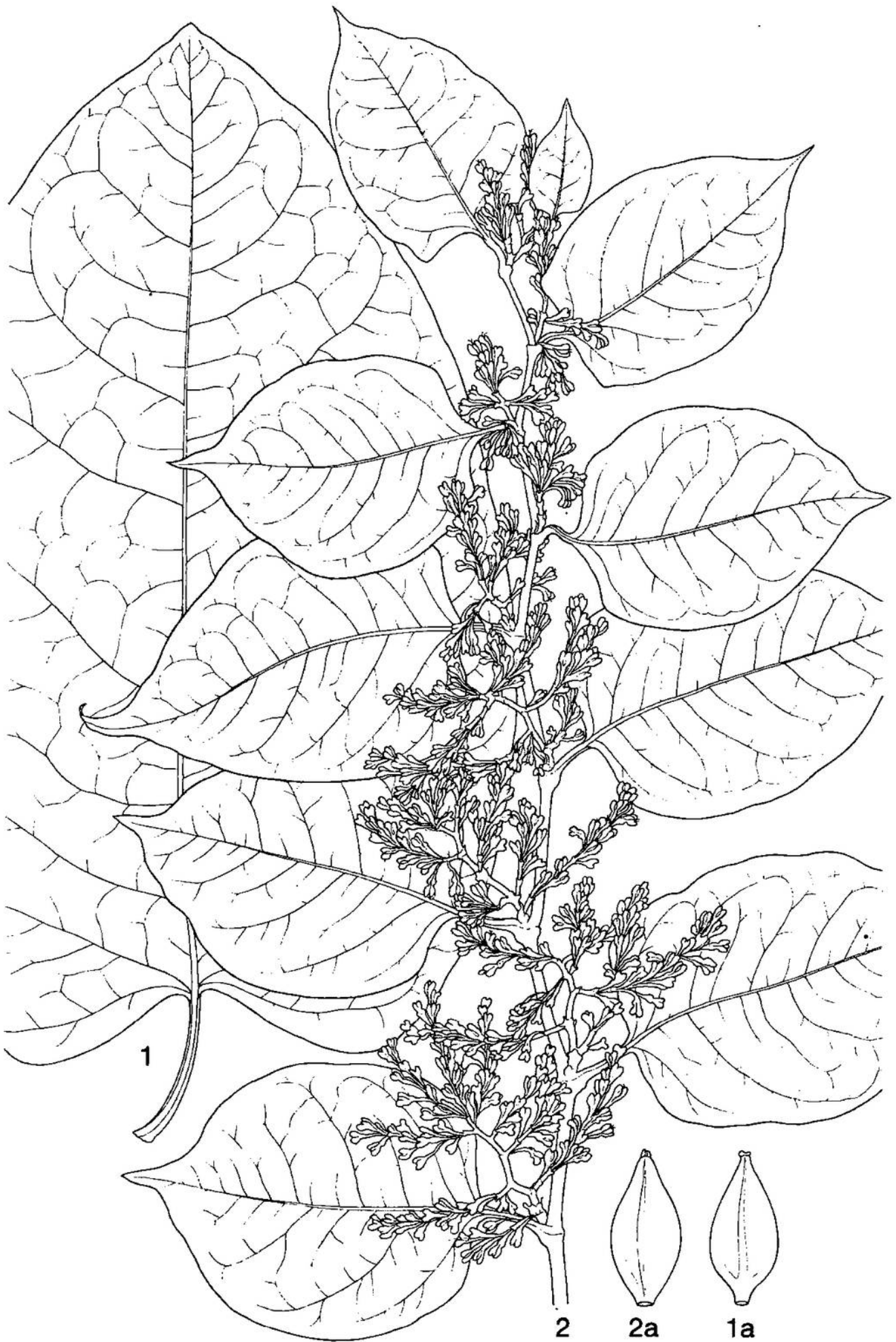
Kříženci

1 × 2. *Fallopia convolvulus* × *dumetorum* = *Fallopia* × *convolvuloides* (BRÜGGER) HOLUB Folia Geobot. Phytotax. 6: 176, 1976.

Syn.: *Polygonum convolvuloides* BRÜGGER Jber. Naturforsch. Ges. Graubündens 29: 147, 1886. — *P. asperulum* ZAPAL. Consp. Fl. Galic. Crit. 2: 145, 1908. — *Polygonum dumetorum* var. *convolvuloides* (BRÜGGER) ROHLÉNA S.-B. Böhm. Ges. Wiss., cl. math.-natur., 1912/1: 104, 1912.

Dobře poznatelný kříženec podle úzce křídlatého okvěti na plodech a slabě lesklého až matného plodu s roztroušenými bradavkami. Roztroušeně mezi rodiči (např. Praha, Nymburk, Břeclav, Hodonín).

Tab. 86: 1 *Reynoutria sachalinensis*, 1a - plod. — 2 *R. japonica*, 2a - plod.

Lit.: DÄNSER B. H. (1926): Die systematische Stellung der Houttuynische Gattung Reynoutria and Truellum. Bull. Jard. Bot. Buitenzorg, ser. 3, 8: 25-31. — STYPINSKI P. (1977): Nowe stanowiska Polygonum sachalinense Schm. i P. cuspidatum Sieb. et Zucc. na Warmii i Mazurach. Fragm. Florist. Geobot. 23: 3-16. — CONOLLY A. P. (1977): The distribution and history in the British Isles of some alien species of Polygonum and Reynoutria. Watsonia 11: 291-311. — STRGAZ V. (1981): Genus Reynoutria v adventní flori Slovenije. Biol. Vestn. 29: 121-126. — CHRTEK J. et CHRTEKOVÁ A. (1985): Kříženec Reynoutria × bohemica v Průhonickém parku. Živa 33: 136-137. — SCHMITZ J. et STRANK K. J. (1985): Die drei Reynoutria-Sippen (Polygonaceae) des tachener Stadtwaldes. Gött. Florist. Rundbr. 19: 17-25.

Vytrvalé dvoudomé byliny s bohatě rozvětvenými, silnými dlouhými oddenky. Lodyhy statné, přímé, větvené, silné, duté. Listy řapíkaté, celistvé, celokrajné, dvouřadě do plochy rozložené, nejčastěji podlouhle vejčité až široce vejčité; botky v mládí bylinné, s vyniklou žilnatinou, záhy rozdrípené. Květenství úžlabní nebo koncové, laty složené z různých dlouhých lichoklasů. Květy funkčně jednopohlavné; v samčích květech dlouhé tyčinky a krátké pestíky, v samičích krátké tyčinky a výrazné pestíky; okvěti na bázi srostlé, s 5 bělavě až zelenavě zbarvenými cípy; samčí květy s 8 tyčinkami, samiči se 3 čnělkami zakončeným trásnitými bliznami, vnější okvětní lístky za plodu výrazně křídlaté. Plod 3hranná nažka zcela uzavřená ve zvětšeném okvěti. — Asi 10 druhů rozšířených především v mírném pásmu Asie. — Entomogam.

- 1a Čepel široce vejčitá, 5-12(-15) cm dl. a 4-10 cm šir., tuhá, na vrcholu zúžená v dlouhou špičku, na bázi nejčastěji kolmo uťatá nebo tupě klínovitě zúžená; květy bílé, úžlabní květenství delší než řapíky; křídla okvěti na bázi náhle zúžená, po plodní stopce nesbíhavá nebo velmi úzce sbíhavá 1. *R. japonica*
- b Čepel podlouhle vejčitá, (15-)20-30(-35) cm dl., 10-20 cm šir., měkká, na vrcholu tupá nebo tupě špičatá, na bázi srdčitá; květy zelenavě bělavé, úžlabní květenství ± zděli řapíku; křídla okvěti pozvolna zúžená, po květní stopce sbíhavá 2. *R. sachalinensis*

1. Reynoutria japonica HOUTT. — křídlatka japonská Tab. 86/2

Reynoutria japonica HOUTTUYN Natuur. Hist. 2/8: 639, 1777. — Syn.: *Polygonum cuspidatum* SIEB. et ZUCC. Abh. Math.-Phys. Cl. Königl. Bayer. Akad. Wiss., München, 4/3: 208, 1846. — *P. zuccarinii* SMALL Mem. Bot. Col. Coll. 1: 158, 1895. — *Pleuropterus cuspidatus* (SIEB. et ZUCC.) H. GROSS in LEES Beih. Bot. Cbl. 27: 114, 1919. — *Reynoutria henryi* NAKAI Rigakkai 24: 16, 1926. — *Tiniaria japonica* (HOUTT.) HEDBERG Svensk Bot. Tidskr. 40: 398, 1946.

Exsikáty: Extra fines: Fl. Jap. Exs., no 85. — Fl. Polon. Exs., no 405. — Fl. Siles. Exs., no 827. — HAYEK Fl. Stir. Exs., no 416.

Lodyhy (1,0-)1,5-2,0(-2,5) m vys., přímé, v hor. části větvené, ± oblé, duté, lysé nebo jemně papíkaté, červeně skvrnitě, křehké. Čepel listů vejčitá až široce vejčitá, 5-12(-15) cm dl., 4-10 cm šir., na vrcholu zúžená v dlouhou špičku, na bázi nejčastěji kolmo uťatá nebo tupě klínovitě zúžená, tuhá, s vyniklou žilnatinou, lysá, na obou stranách nejčastěji zelená až světle zelená, řapík 1,5-3,0(-4,0) cm dl. Květenství lata mnohokvětých lichoklasů, (3-)5-10(-12) cm dl., za plného květu delší než řapíky podpůrných listů. Květy malé, bílé, vzácněji slabě narůžovělé, okvěti u samičích květů za plodu zvětšené, 7-10 mm v průměru, s křídly (2,5-) 3,0-4,0 mm šir., na bázi náhle zúženými, po plodní stopce nesbíhavými nebo velmi úzce sbíhavými. Nažky 3hranné, (2,5-)3,0-4,0 mm

dl., lesklé, černé až černohnědé. VII-IX. Gf.

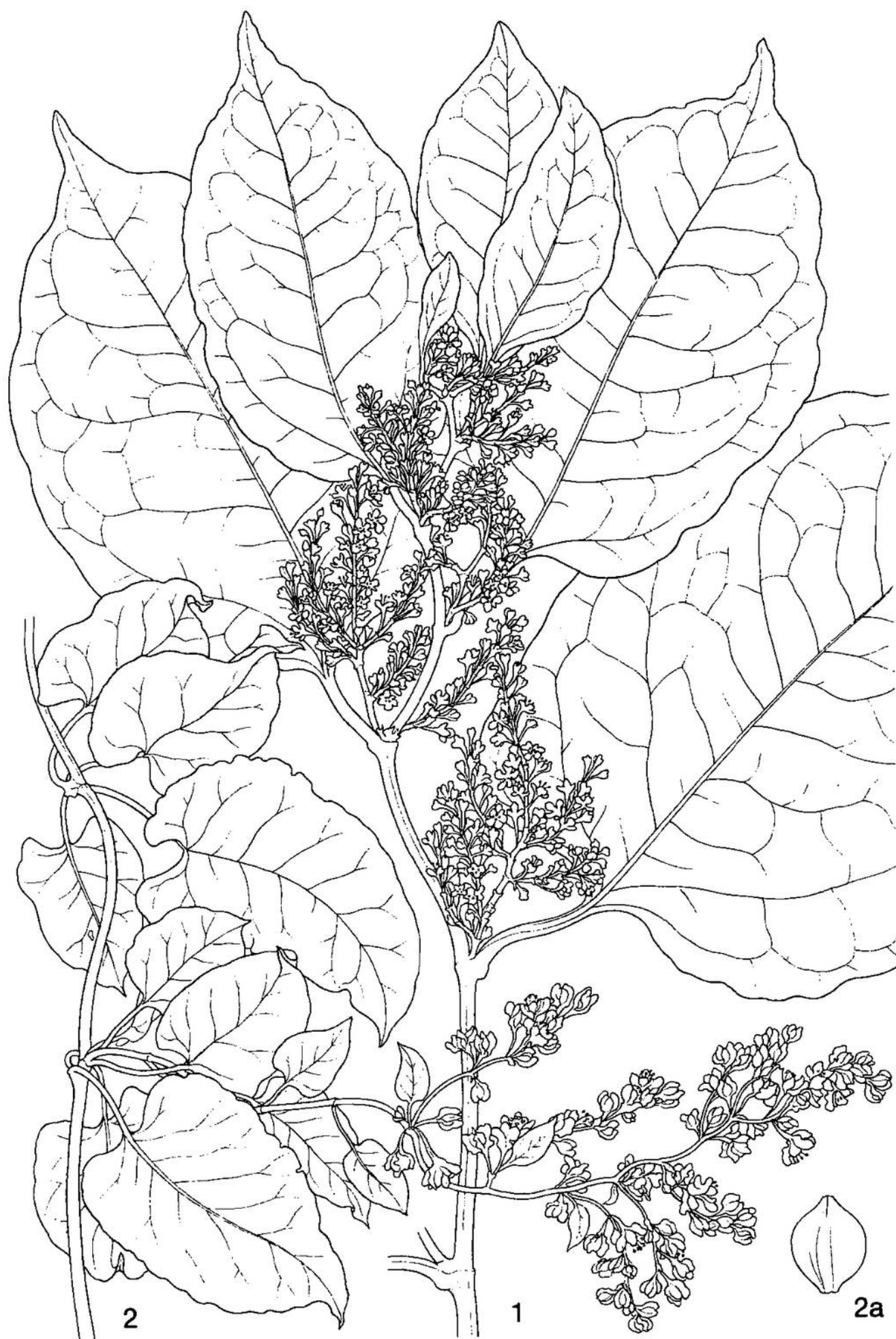
2n = 44 (extra fines)

Variabilita: Zplanělé rostliny jsou velmi jednotného vzrůstu a zbarvení. Pěstované kultivary nízkého vzrůstu nebo s listy různě panašovanými zplaňují velmi vzácně a zpravidla záhy zanikají; často však zaměňována s křížencem *R. × bohemica*.

Ekologie a cenologie: Pěstována velmi často v parcích a zahradách. Často zplaňuje na březích vodních toků, především tam, kde byly narušeny lidskou činností, na skládkách, rumišťích, opuštěných plochách, u zdi, na okrajích vlhkých křovin, podél komunikací apod. Na některých lokalitách vytváří rozsáhlé porosty. Šíří se hlavně vegetativně podél toků a komunikací, zejména transportem odlomených oddenků. Dává přednost kyselým podkladům. Nejčastěji ve společenstvech řádů *Convolvuletalia sepium* a *Lamio albi-Chenopodietalia boni-henrici*.

Rozšíření v ČR: Zplanělá (a místy již zdomácnělá) v celém území od nížiny až do podhorského stupně, roztroušeně až dosti hojně. Těžiště rozšíření především v mezofytiku, hojně však i v termofytiku, v oreofytiku zplaňuje jen v nižších polohách (max.: Krušné hory, Malý Háj, ca 900 m). Patří mezi naše nejběžnější zplanělé rostliny posledních let. Šíří se ve všech fyt. o. a mnohdy, zejména při komunikacích, hřbitovních zdech apod., se stává i obtíž-

Tab. 87: 1 *Reynoutria × bohemica*. — 2 *Fallopia aubertii*, 2a - plod.

ným plevellem. Jen v j. a jv. Čechách je vzácnější než jinde. — Mapy: SLAVÍK FKS 1986: 169.

Celkové rozšíření: Korea, Čína, Japonsko (vystupuje až do 4000 m). V Evropě pěstována od roku 1825 v mnoha zemích, především však ve stř. a s. Evropě a od té doby postupně zplaňuje. — Mapy: AFE 1979: 34.

Význam: Parková dekorativní rostlina. Poskytuje též velké množství rostlinné hmoty, někdy používané jako krmivo pro dobytek; starší listy jsou však velmi tuhé a pro zkrmování již nevhodné.

2. *Reynoutria sachalinensis* (F. SCHMIDT) NAKAI — křídlatka sachalinská Tab. 86/1

Reynoutria sachalinensis (F. SCHMIDT) NAKAI Rep. Veg. Isl. Coryngoto or Dagelet Isl. 18, 1919. — Syn.: *Polygonum sachalinense* F. SCHMIDT Primit. Fl. Amur. 233, 1859. — *Pleuropterus sachalinensis* (F. SCHMIDT) H. GROSS Bot. Jb. 49: 326, 1913. — *Tiniaria sachalinensis* (F. SCHMIDT) JANCHEN Phytol. 2: 75, 1950.

Exsikáty: Fl. Exs. Reipubl. Social. Českoslov., no 1632. — Extra fines: Fl. Siles. Exs., no 1054. — Gerb. Fl. SSSR, no 3858.

Lodyhy 1,5-3,0(-4,0) m vys., přímé, v hor. části větvené, slabě rýhované až ± oblé, duté, lysé, křehké. Čepel podlouhle vejčitá až vejčitá, (10-)15-30(-35) cm dl., 10-20 cm šir., na vrcholu tupá až tupě špičatá, na bázi srdčitá, měkká, s nepříliš vyniklou žilnatinou, lysá, na lici nejčastěji zelená až tmavozelená, na rubu zpravidla sivozelená; řapík (1,5-)2,0-4,0(-5,0) cm dl. Květenství husté lichoklasy 2-4(-6) cm dl., zpravidla ± zděli řapíků nebo o málo delší, mnohdy slabě nicí. Květy malé, zelenobílé, vzácně žlutavé, okvěti samičích květů za plodu zvětšené, 4-5 mm v průměru, křídla 1,5-2,0 mm šir., pozvolna zúžená a po květní stopce sbíhavá. Nažky 3hranné, ± 3 mm dl., lesklé, tmavohnědé. VII-IX. Gf.

2 n = 44, 88 (extra fines)

Ekologie a cenologie: Pěstována v parcích a zahradách, často zplaňuje na březích vodních toků, okrajích vlhkých křovin a v okolí lidských sídlišť. Nejčastěji ve společenstvech řádů *Convolvuletalia sepium* a *Lamio albi-Chenopodietalia boni-henrici*.

Rozšíření v ČR: Zplanělá roztroušeně od nížiny do podhorského stupně, ale i v nižších polohách hor, kde je místy častější než *R. japonica* (max.: Hrubý Jeseník, Ramzová, 760 m; Horní Staňkov u Sušice, 760 m). Zdá se, že v posledních letech se šíří rychleji než tomu bylo v minulosti, kdy byla mnohem vzácnější než *R. japonica*. Na některých lokalitách vytváří rozsáhlé porosty (např. při Jizeře u Mladé

Boleslavi, okolí Děčína). Je rozšířenější v s. polovině státu (např. Poohří, sv. a v. Čechy, Hrubý Jeseník apod.) než v jižní, kde je hojnější jen místy (např. Humpolecko), častěji však vzácná nebo i na rozsáhlejších územích chybí. Rozšíření není podrobně vyjmenováváno, protože herbářových dokladů je velmi málo a přejímáním literárních údajů by mohlo dojít ke zkreslení. I když tento druh je velmi dobře morfologicky odlišitelný od předcházejícího, jsou i v herbářích časté vzájemné záměny. *R. sachalinensis* je však zaměňována hlavně s křížencem *R. × bohemica*, tak např. v Broumovském výběžku tohoto kříženci odpovídaly téměř všechny studované rostliny určené převážně jako *R. sachalinensis*, podobně je tomu i ve stř. Polabí apod. Je též zajímavé, že na lokalitách, kde rostly rodičovské rostliny (popř. jen jeden z rodičů) a kříženec pohromadě, byly rodičovské druhy v poměrně krátké době vytlačeny a zůstal zde jen kříženec (např. na několika místech v Praze). — Mapy: SLAVÍK FKS 1986: 169.

Celkové rozšíření: Původní na Sachalinu. Od r. 1869 pěstována v Evropě, kde zplaňuje v různých zemích. — Mapy: AFE 1979: 35.

Význam: Významná dekorativní krycí parková rostlina, působivá zejména ve velkých porostech. Mladé rostliny, poskytující velmi mnoho rostlinné hmoty, jsou vhodné jako čerstvé krmivo pro dobytek, nikoliv však jako seno. Rostliny nutno sklízet před dosažením 1 m výšky. Perspektivní rostlina, bude však nutno ještě vyřešit dávkování a vhodnost pro určité druhy domácích zvířat a také i způsob dlouhodobé kultivace rostlin.

Kříženci

1 × 2. *Reynoutria japonica* × *sachalinensis* = *Reynoutria* × *bohemica* CHRTEK et CHRTKOVÁ Čas. Nár. Muz., ser. natur., 152: 120, 1983.

Tab. 87/1

Syn.: *R. × vivax* SCHMITZ et STRANK Gött. Florist. Rundbr. 19: 19, 1985.

Rostliny intermediárního charakteru, velmi zřídka plodné. Zdá se, že tento kříženec bude na našem území dosti hojný (např. Praha, Bulovka; Průhonice; Poděbrady; Běloves u Náchoda; Adršpach). Roste jak mezi oběma rodiči, tak i zcela osamoceně. Při určování nezaměnit se samčími rostlinami *R. sachalinensis*, které jsou podobné, ale mají jen samčí květy, které záhy po odkvětu opadávají.